

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

Humanity, Nature, and their Symbiosis: The Environmental Crisis in Biblical Thought

Yaelleibowitz@gmail.com

1) "God planned and fashioned all of the natural world 'explicitly for man's benefit and rule: no item in the physical creation had any purpose save to serve man's purposes'"

Lynn White Jr. *The Historic Roots of Our Ecological Crisis*

(2) בראשית א:
כח ויברך אתם, אלקים, ויאמר להם אלקים פרו ורבו ומלאו את-הארץ, וכבשה; ורדו בדגת הים, ובעוף השמים, ובכל-חיה, הרמשת על-הארץ

3) "[T]he desacralization of Nature that followed the rise of monotheism in ancient Israel is arguably one of the roots of our contemporary environmental crisis."

Jeremy Benstein, *Nature vs Torah*

4) "In 1661, this [verse] read like a blessing on the wealth of Abraham in children and livestock, in 1971 it reads like a license and incentive for mechanization and pollution."

Arnold Toynbee, *International Journal of Environmental Studies*

5) "I am known to be at odds with nature. So I am. My dislike of nature goes deep: nonhuman nature, mountain ranges, wildernesses, tundra, even beautiful but unsettled landscapes strike me as opponents, which, as the Bible commands (Gen 1:28-30), I am to fill and conquer...One explanation of my attitude is historical/ My paternal family lived in Frankfurt-on-the-Main, where I was born, since before 1500. We have been urban for well over half a millennium.

Here I want to analyze whether this is only an idiosyncratic or mainly historical attitude, or whether more important, even philosophical, factors are significantly involved....Who was the last famous Jewish mountain climber? Indeed, most Jews in remembered history are unnatural persons."

Steven Schwarzchild, *The Unnatural Jew*

6) If Schwarzchild wants examples of famous postbiblical Jews who were in touch with nature, there are thousands of them from all walks of Judaism. They range from Rabbi Akiva, the great, first-century codifier of Jewish law, who was a shepherd until middle age, to General Avraham Yoffe, tank commander, hero of the Sinai campaigns, and brilliant conservationist, who in the 1967 war used his reserve units to post thousands of hectares of Sinai nature reserves even before the firing had stopped.

If, as Schwarzchild maintains, there is such a gulf between Judaism and nature, it is strange that there is not even a word for *nature* in biblical and early rabbinic Hebrew. If Judaism had perceived nature as an adversary and a thing apart, surely the ancient Hebrews, masters of words, would have given it a name.

D Eherenfeld and J Ehrenfeld, *Some Thoughts on Nature and Judaism*

7) "Did the world of book and Torah study create a virtual reality so powerful that it ultimately came to supplant an organic connection between Jews and the earth?"

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

Alon Tal, *What's Jewish about Jewish Environmentalism?*

(8) משנה אבות ג:ז

רבי שמעון אומר, המהלך בדרכי ושונוה ומפסיק ממשנתו ואומר, מה נאה אילן זה ומה נאה ניר זה, מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו

9) Two and a half millennia of Western theology have made it easy to forget that throughout the ancient Near Eastern world, including Israel, the point of creation is not the production of matter out of nothing, but rather the emergence of a stable community in a benevolent and life-sustaining order

Jon D Levenson, *Creation and the Persistence of Evil: The Jewish Drama of Omnipotence*

(10) דברים כ:

יט כי תצור אל-עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה, לא-תשחית את-עצה לנדיח עליו גרזן--כי ממנו תאכל, ואתו לא תכרת: כי האדם עץ השדה, לבא מפניך במצור. כִּי עַץ אֲשֶׁר-תִּדְעַה, כִּי-לֹא-עֵץ מֵאֲכָל הוּא--אֹתוֹ תִּשְׁחִית, וְכַרְתָּ; וְכִנִּיתָ מְצוֹר, עַל-הָעִיר אֲשֶׁר-הוּא עֹשֶׂה עִמָּךְ מִלְחָמָה--עַד רִדְתָּהּ

(11) בראשית ו:

יט ומכל-החי מכל-בשר שנים מכל, תביא אל-התבה--להחית אתה: זכר ונקבה, יהיו

(12) ויקרא יט:

יט את-חקתי, תשמרו--בהמתך לא-תרביע כלאים, שדך לא-תזרע כלאים; ובגד כלאים שטטגז, לא יעלה עליך

(13) בראשית ט:

י ואת כל-נפש החיה אשר אתכם, בעוף בבהמה ובכל-חית הארץ אתכם; מכל יצאי התבה, לכל חית הארץ. יא והקמתי את-בריתי אתכם, ולא-יכרת כל-בשר עוד ממי המבול; ולא-יהיה עוד מבול, לשחת הארץ. יב ויאמר אלקים, זאת אות-הברית אשר-אני נתן ביני וביניכם, ובין כל-נפש חיה, אשר אתכם--לדורת, עולם. יג את-קשתי, נתתי בענן; והיתה לאות ברית, ביני ובין הארץ. יד והיה, בענני ענן על-הארץ, ונראתה הקשת, בענן. טו וזכרתי את-בריתי, אשר ביני וביניכם, ובין כל-נפש חיה, בכל-בשר; ולא-יהיה עוד המים למבול, לשחת כל-בשר. טז והיתה הקשת, בענן; וראיתה, לזכר ברית עולם, בין א-להים, ובין כל-נפש חיה בכל-בשר אשר על-הארץ. יז ויאמר אלקים, אל-נח: זאת אות-הברית, אשר הקמתי, ביני, ובין כל-בשר אשר על-הארץ

ג כל-רמש אשר הוא-חי, לכם יהיה לאכלה: כִּי־רַק עֹשֶׂב, נָתַתִּי לָכֶם אֶת-כָּל־דָּ אֶרֶץ-בָּשָׂר, בְּנִפְשׁוֹ דָמוֹ לֹא תֹאכְלוּ

(14) דברים ה:

יג יום, השביעי--שבת, לה' אלהיך: לא תעשה כל-מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך ושורך וחמרך וכל-בהמתך, וגרר אשר בשעריך--למען ינוח עבדך ואמתך, כמוך

(15) דברים כב:

ו כי יקרא קן-צפור לפניך בדרך בכל-עץ או על-הארץ, אפרחים או ביצים, והאם רבצת על-האפרחים, או על-הביצים--לא-תקח האם, על-הבנים. ז שלח תשלח את-האם, ואת-הבנים תקח-לה, למען יטב לה, והארכת ימים

(16) ויקרא כב:

כח ושור, או-שה--אתו ואת-בנו, לא תשחטו ביום אחד

(17) דברים כב:

י לא-תחרש בשור-ובחמר, יחדו

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

(18) שמות כג

י וְשֵׁשׁ שָׁנִים, תִּזְרַע אֶת-אֲרָצְךָ; וְאִסְפָּתָה, אֶת-תְּבוּאָתָהּ. יא וְהִשְׁבִּיעַתָּ תִּשְׁמֹטָנָה וְנִטְשָׁתָהּ, וְאָכְלוּ אֲבִינִי עִמָּךְ, וְיִתְּרָם, תֹּאכַל חֵיִת הַשָּׂדֶה; כֹּן-תַּעֲשֶׂה לְכַרְמְךָ, לְזִיתְךָ

(19) ויקרא כה

כג וְהָאָרֶץ, לֹא תִמָּכַר לְצַמְתָּת--כִּי-לִי, הָאָרֶץ: כִּי-גֵרִים וְתוֹשְׁבִים אַתֶּם, עַמְדִּי. כד וּבְכָל, אֶרֶץ אַחֲזִיתְכֶם, גֹּאֲלָהּ, תִּתְּנוּ לְאָרֶץ

(20) ויקרא יט

ט וּבְקִצְרְכֶם אֶת-קִצִּיר אֲרָצְכֶם, לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֶךְ לְקֹצֵר; וְלִקְט קִצִּירְךָ, לֹא תִלְקֹט. י וְכַרְמְךָ לֹא תַעֲזוֹל, וּפְרִט כַּרְמְךָ לֹא תִלְקֹט: לָעֹנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם, אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם

(21) דברים כד

יט כִּי תִקְצֹר קִצִּירְךָ בְּשֹׂדֶךְ וְשִׁכַּחְתָּ עֹמֶר בְּשֹׂדֶה, לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ--לַגֵּר לִיתּוֹם וְלֹאֲלִמְנָה, יִהְיֶה: לְמַעַן יִבְרַכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ

(22) דברים יד

כב עֲשֵׂה תַעֲשֶׂה, אֶת כָּל-תְּבוּאֹת זֶרְעֶךָ, הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה, שָׁנָה שָׁנָה. כג וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ, בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר לְשִׁכְּן שְׁמוֹ שָׁם, מִעֲשֶׂה דִגְגָךְ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ, וּבְכֹרֶת בָּקָרְךָ וְצֹאנְךָ: לְמַעַן תִּלְמַד, לִירְאָה אֶת-ה' אֱלֹהֶיךָ--כָּל-הַיָּמִים

(23) בראשית ב

טו וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים, אֶת-הָאָדָם; וַיִּנְחֵהוּ בִּגְן-עֵדֶן, לַעֲבֹדָה וּלְשִׁמְרָה

(24) בראשית א

טז וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים, אֶת-שְׁנֵי הַמַּאֲרֹת הַגְּדֹלִים: אֶת-הַמַּאֲוֹר הַגָּדֹל, לְמַמְשָׁלֶת הַיּוֹם, וְאֶת-הַמַּאֲוֹר הַקָּטָן לְמַמְשָׁלֶת הַלַּיְלָה, וְאֶת הַכּוֹכָבִים. יז וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים, בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם, לְהָאִיר, עַל-הָאָרֶץ. יח וּלְמַשֵּׁל, בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, וּלְהַבְדִּיל, בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ; וַיֵּרָא אֱלֹהִים, כִּי-טוֹב. יט וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר, יוֹם רְבִיעִי

(25) בראשית ד

י וַיֹּאמֶר, מָה עֲשִׂיתָ; קוֹל דְּמֵי אַחִיךָ, צֹעֲקִים אֵלַי מִן-הָאֲדָמָה. יא וְעַתָּה, אָרוּר אַתָּה, מִן-הָאֲדָמָה אֲשֶׁר פָּצְתָה אֶת-פִּיהָ, לְקַחַת אֶת-דְּמֵי אַחִיךָ מִיָּדְךָ. יב כִּי תַעֲבֹד אֶת-הָאֲדָמָה, לֹא-תֹסֵף תֵּת-כֹּחָהּ לָךְ; נָע וָנָד, תִּהְיֶה בָאָרֶץ

(26) ויקרא יח

כד אַל-תִּטְמְאוּ, בְּכָל-אֵלֶּה: כִּי בְכָל-אֵלֶּה נִטְמָאוּ הַגּוֹיִם, אֲשֶׁר-אֲנִי מְשַׁלַּח מִפְּנֵיכֶם. כה וּתְטַמְּא הָאָרֶץ, וְאֶפְקֹד עוֹנָהּ עָלֶיהָ; וְתִקָּא הָאָרֶץ, אֶת-יִשְׂרָאֵל

27) [O]bservance and non-observance of the commandments have geographic, territorial and cosmic consequences points to the truth that ecology is indissoluble from morality, land and law being mutually dependent, and that a people is ultimately responsible for the maintenance of its "place".

W.D Davies, *The Territorial Dimension of Judaism*

(28) דברים ד

כה כִּי-תוֹלִיד בָּנִים וּבָנִי בָנִים, וְנוֹשְׁנֶתֶם בָּאָרֶץ; וְהִשְׁחַתֶּם, וְעִשִׂיתֶם פֶּסֶל תְּמוּנֹת כָּל, וְעִשִׂיתֶם הָרַע בְּעֵינֵי הַאֱלֹהִים, לְהִכְעִיסוֹ. כו הָעִידֹתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ, כִּי-אֲבֹד וְאֲבָדוֹן מִהֵרָ, מֵעַל הָאָרֶץ, אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-הַיַּרְדֵּן שְׁמָה לְרִשְׁתָּהּ: לֹא-תֹארוּכֶן יָמִים עָלֶיהָ, כִּי הַשָּׁמַד תִּשְׁמָדוּן

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

(29) דברי הימים ב:לו:

כא למלאות דבר-ה' בפי ירמיהו, עד-רצתה הארץ את-שבתותיה: כל-ימי השמה שבתה, למלאות שבועים שנה

(30) יואל א:

יב הגפן הובישה, והתאנה אמללה; רמון גם-תמר ותפוח, כל-עצי השדה יבשו--כי-הביש ששון, מן-בני אדם

(31) עמוס א:

א דברי עמוס, אשר-היה בנקדים מתקוע: אשר חזה על-ישראל בימי עזיה מלך-יהודה, ובימי ירבעם בן-יואש מלך ישראל--שנתיים לפני הרעש

(32) ישעיהו יא:

ו וגר זאב עם-כבש, ונמר עם-גדי ירבע; ועגל וכפיר ומריא יחדו, ונער קטן נהג בם. ז ופרה ודב תרעינה, יחדו ירבעו ילדיהן; ואריה, כבקר יאכל-תבן. ח ושעשע יונק, על-חר פתן; ועל מאורת צפעוני, גמול ידו הדה. ט לא-ירעו ולא-ישחיתו, בכל-הר קדשי: כי-מלאה הארץ, דעה את-ה', כמים, לים מכסים

(33) הושע ב:

כ וכרתי להם ברית, ביום ההוא, עם-חית השדה ועם-עוף השמים, ורמש האדמה; וקשת וחרב ומלחמה אשבור מן-הארץ, והשכבתים לבטח. כא וארשתיך לי, לעולם; וארשתיך לי בצדק ובמשפט, ובחסד וברחמים. כב וארשתיך לי, באמונה; וידיעת, את-ה'

(34) תהילים קמח:

א הללו-יה: הללו את-ה', מן-השמים; הללוהו, במרומים. ב הללוהו כל-מלאכי; הללוהו, כל-צבאו. ג הללוהו, שמש וירח; הללוהו, כל-כוכבי אור. ד הללוהו, שמי השמים; והמים, אשר מעל השמים. ה יהללו, את-שם ה': כי הוא צוה ונבראו. ו יעמידם לעד לעולם; חק-נתן, ולא יעבור. ז הללו את-ה', מן-הארץ-- תנינים, וכל-תהמות. ח אש וברד, שלג וקטור; רוח סערה, עשה דברו. ט ההרים וכל-גבעות; עץ פרי, וכל-ארזים. י החיה וכל-בהמה; רמש, וצפור כנף. יא מלכי-ארץ, וכל-לאמים; שרים, וכל-שפטי ארץ. יב בחורים וגם-בתולות; זקנים, עם-נערים. יג יהללו, את-שם ה'-- כי-נשגב שמו לבדו: הודו, על-ארץ ושמים. יד וירם קרן לעמו, תהלה לכל-חסידי-- לבני ישראל, עם קרבו: הללו-יה.

(35) במדבר יב:

א ותדבר מרים ואהרן במשה, על-אדות האשה הכשית אשר לקח: כי-אשה כשית, לקח. ב ויאמרו, הרק אה-במשה דבר ה'--הלא, גם-בנו דבר; וישמע, ה'. ג והאיש משה, ענו מאד--מכל, האדם, אשר, על-פני האדמה. {ס} ד ויאמר ה' פתאם, אל-משה ואל-אהרן ואל-מרים, צאו שלשתכם, אל-אהל מועד; ויצאו, שלשתם. ה וירד ה' בעמוד ענן, ויעמד פתח האהל; ויקרא אהרן ומרים, ויצאו שניהם. ו ויאמר, שמעו-נא דברי; אם-יהיה, נביאכם--ה' במראה אליו אתוודע, בחלום אדבר-בו. ז לא-כן, עבדי משה: בכל-ביתי, נאמן הוא. ח פה אל-פה אדבר-בו, ומראה ולא בחידות, ותמנת ה', יביט; ומדוע לא יראתם, לדבר בעבדי במשה. ט ויחר-אף ה' בם, וילה. י והענן, סר מעל האהל, והנה מרים, מצרעת כשלג; ויפן אהרן אל-מרים, והנה מצרעת. יא ויאמר אהרן, אל-משה: בי אדני--אל-נא תשת עלינו חטאת, אשר נואלנו ואשר חטאנו. יב אל-נא תהי, כמות, אשר בצאתו מרחם אמו, ויאכל חצי בשרו. יג ויצעק משה, אל ה' לאמר: אל, נא רפא נא לה. יד ויאמר ה' אל-משה, ואביה ירק ירק בפניה--הלא תכלם, שבעת ימים; תסגר שבעת ימים, מחוץ למחנה, ואחר, תאסף. טו ותסגר מרים מחוץ למחנה, שבעת ימים; והעם לא נסע, עד-האסף מרים. טז ואחר נסעו העם, מחצרות; ויחנו, במדבר פארן

36) The doctrine of creation facilitates an interest in the natural world that God brought into existence. In fact, the more one observes the natural world, the more one comes to revere the creator, because the natural world manifests the presence of order and wise design in a world in which nothing is superfluous.

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

Hava Tirosh-Samuelson, *Nature in the Sources of Judaism*